

Gender A B C

Lehen Hezkuntzarako
heziketa-programa

Generoan oinarritutako indarkeria

GenderABC (ABC Generoa) proiektuaren koordinatzailea da

eta abian jarri dutenak dira

Argitalpen hau Europar Batasuneko Eskubideak, berdintasuna eta Herritartasuna Programak (2014-2020) finantzatu du.

Lehen Hezkuntzarako
heziketa-programa

Generoan oinarritutako indarkeria

Heziketa-modulu hau **TERRE DES FEMMES** elkarteak landu dute GenderABC proiektuaren barruan.

Aurkibidea

Aurkibidea	2
I - atala: Sarrera	3
1. Xedea	3
2. Gai nagusiak	4
3. Gako-hitzak	4
4. Ikasketa-xedeak	4
5. Jardueren zerrenda	4
II - atala: Jarduerak	5
1. jarduera: <i>GOIri buruzko bideoa eman pantailan</i>	5
• Testuingurua	5
• Gidoia	5
• Jarraibideak	6
2. jarduera: <i>Nola lagundu dezakegu?</i>	7
• Testuingurua	7
• Gidoia	7
• Jarraibideak	8
3. jarduera: <i>Txotxongiloek istorioa kontatuko dute</i>	9
• Testuingurua	9
• Gidoia	9
• Jarraibideak	10
4. jarduera: <i>Istoriaa amaitu</i>	11
• Testuingurua	11
• Gidoia	11
• Jarraibideak	13
Saioaren egitura	14
Moduluen zerrenda	15

I - atala

SARRERA

I. Xedea

Mundu osoko haur eta nerabe asko kalte eta indarkeria mota askoren menpe bizi dira; generoan oinarritutako indarkeria neskek eta emakumeek jasaten dute bereziki. Europar Batasuneko Oinarritzko Eskubideei buruzko inkesta baten arabera, EBn bizi diren emakumeen % 35ak indarkeria psikologikoa, fisikoa edo sexuala jasan izan du 15 urte bete baino lehenago, eta 3tik 1ek indarkeria fisikoa eta/edo sexuala jasan izan du 15 urte bete ondoren¹.

Generoan oinarritutako indarkeriaren barruan (GOI) honako hauek sartzen dira: presio psikologikoa, abusu fisikoa edo sexuala, abusu sozioekonomikoa, genero-diskriminazioa eta esplotazioa. Horrek esan nahi du indarkeriak ez duela zertan beti fisikoa izan.

Hona hemen generoan oinarritutako indarkeriaren hainbat adibide: emakumeen genitalen mutilazioa (EGM); ezkontza behartua, goiztiarra eta haurren ezkontza; emakumeen eta nesken giza trafikoa; baita etxeko indarkeria eta bikote eta/edo bikote ohiaren barruko indarkeria ere. “Generoan oinarritutako indarkeria” adierazteko, “emakumeen aurkako indarkeria” esaten da batzuetan; bata zein bestea erabil daitezke. Hala ere, lehenengo aukerak ekintza mota horiek duten genero-dimentsioa nabarmentzen du, hau da, emakumeek gizartean duten menderatze mailaren eta indarkeriaren aurrean duten gero eta zaurgarritasun handiagoaren arteko lotura islatzen du lehenengoak.

Emakumeen eta nesken aurkako indarkeria mota guztiek Generoan Oinarritutako Indarkeriaren kontzeptuan amaitzen dute. Hala ere, indarkeria horiek guztiak ez dira emakumeen eta nesken sartzen dira. Are gehiago, nabarmendu behar da gizonek eta mutilek ere generoan oinarritutako indarkeria jasaten dutela, sexu-indarkeria barne. Kasu horietako gehienetan, erasotzaileak beste gizon batzuk dira.

2017tik aurrera, generoan oinarritutako emakumeen aurkako indarkeriaz hitz egiten da normalean. Izan ere, hori da baliabide sozial, politiko eta ekonomiko nagusia emakumeek gizonei dagokienez duten mendekotasun-posizioa eta estereotipoetan oinarritutako rola betikotzeko.

Generoan oinarritutako moduluaren helburua da nerabeak sentsibilizatzea genero-indarkeriarekin eta diskriminazioarekin lotutako gaien gainean, eta modu etiko batean eraikitzea generoan oinarritutako indarkeria ezagutzeko eta hari aurre egiteko gaitasuna. Garrantzitsua da GOIren izaeraren eta irismenaren, abusuaren dinamiken, arrisku-faktoreen eta horien ondorioen gaineko ulermena garatzea. Horrez gain, funtsezkoa da “biktimari errua botatzearen” puntua aintzat hartu eta lantzea: generoan oinarritutako indarkeriako kasuetan, biktimari botatzen bazaio errua, fokua biktimarengan jartzen da –sarritan emakumea izaten da–, baita bere jokabidean ere, emakume horren aurka burututako indarkeriaren azpiko egiturazko-arrazoietan eta desberdintasunetan jarri ordez.

Haur gehienek ez dute ikasi GOI ezagutzen, eta agian batzuk horren eragina izan dute, baina ez dira jabetzen. Hori da, besteak beste, modulu hau heziketa-programetan nahitaezkoa izatearen arrazoia.

¹ Funtsezko Eskubideen aldeko Europar Batasuneko Agentzia, *Violence against women: an EU-wide survey – main results*, (Emakumeen aurkako indarkeria: inkesta EBeko eskalan – emaitza nagusiak), 2015. doi: 10.2811/981927.

2. Gai nagusiak

- Generoan oinarritutako indarkeria motak
- Parte-hartzaileen esperientzia propioak indarkeria jasan zutenean edo deseroso sentitu zirenean

3. Gako-hitzak

Generoan oinarritutako indarkeria • Generoan oinarritutako diskriminazioa
Generoa • Genero-berdintasuna • Genero-arauak
Arau sozialak • Estereotipoak

4. Ikasketa-xedeak

- GOIren sustraian izan daitezkeen estereotipoak identifikatzea
- GOI definitzea: GOI definitzeko gaitasuna
- GOIrekin lotutako oinarritzko kontzeptuak ulertzea (esaterako, indarkeria, mina eta boterea)
- Indarkeria motak ezagutzea
- Generoan oinarritutako indarkeriatik babesten ikastea

5. Jardueren zerrenda

1	GOIri buruzko bideoa eman pantailan	6-8 urte 9-12 urte	45 minutu	• Ordenagailua / Pantaila • Bideoa (Interneten bidez edo USB batean)	★★★★
2	Nola lagundu dezakegu?	9-12 urte	45 minutu	• Papera • Koloretako arkatzak	★★★★
3	Txotxongiloek istorioa kontatuko dute	6-8 urte	45 minutu	• Galtzerdiak • Itsasgarria • Eskulanetarako materialak (adibidez, perlak, artilea, hodi-garbitzailea eta abar)	★★★★
4	Istoria amaitu	9-12 urte	50 minutu	• Istorioren bertsio inprimatua • Papera • Koloretako arkatzak	★★★★

² Jarduerak izarrekin sailkatzen dira (izar bat eta hiru izar bitarteko sailkapenarekin) garrantziaren arabera; adibidez, "oso gomendagarria" den jarduera bat hiru izarrekin sailkatzen da.

II - atala

JARDUERAK

1. jarduera GOIri buruzko bideoa eman pantailan ★★★

Jardueraren iraupena guztira
45 minutu
Prestatzea: 5
Egitea: 30
Segimendua: 10

Materialak
☐ Ordenagailua / Pantaila
☐ Bideoa (Interneten bidez edo USB batean)

Helburu-adina
6-8 urte
9-12 urte

→ TESTUINGURUA

Jarduera honetan, GOIren hainbat forma erakutsiko dira. Parte-hartzaileek ikasiko dute **GOIren jatorrizko arrazoiak identifikatzen eta egiturazko indarkeria mota horren aurrean erreakzionatzen.**

→ GIDOIA

GENDER ABC proiekturako egindako bideo animatueta bat emango dugu. Bideoaren istorio guztiak erakustekotan, behar besteko denbora gorde beharko dugu gai bakoitzaren edukiaren gaineko kontuak argitzeko eta eztabaida izateko.

Kasu horretan, galdetuko diegu parte-hartzaileei zertan datozen bat istorioak, eta eztabaida bideratuko dugu identifika dezaten denen arteko lotura generoan oinarritutako indarkeria dela.

Ondoren, adinari egokitutako GOIren definizioa eman eta eztabaida irekiko dugu, non parte-hartzaileek GOIren beste hainbat istorio eta adibide kontatu ahal izango dituzten. Era berean, GOIri buruzko beste istorio eta datu batzuk emango dizkiegu parte-hartzaileei, GOIk Europan eta mundu osoan duen irismena uler dezaten.

Amaieran, eztabaidatzen utziko diegu parte-hartzaileei, bideoko pertsonaiek GOIren aurrean erreakzionatu duten moduaren gainean eta beste GOI mota batzuen aurka borrokatzeko moduen gainean.

→ JARRAIBIDEAK

Honako galdera hauek egin ditzakegu:

- Nola sentitu zara bideoa ikustean?
- Neskek eta mutilek gauza ezberdinak sentitzen al dituzte bideoa ikustean?
- Nola sentituko zinateke bideoan erakusten diren egoeren arteko bat biziko bazenu?
- Nola erreakzionatuko zenuke zure laguna GOI motaren bat jasaten ariko balitz?
- Zer laguntza-zerbitzu edo erakunde bururatzen zaizu zuk edo zure adiskideren batek GOI bat jasanez gero? *(Testuinguruaren arabera, oso garrantzitsua da aipatzea zer gizarte-zerbitzu dauden herrialdean, halakoak jasandako pertsonentzat)*
- Zer ikasi duzu generoan oinarritutako indarkeriaren gainean? Zerk harritu zaitu? Lehen ez zenekien zerbait ikasi al duzu?

2. jarduera Nola lagundu dezakegu? ★★★

Jardueraren iraupena guztira

45 minutu
Prestatzea: 5
Egitea: 30
Segimendua: 10

Materialak

- ☐ Papera
- ☐ Koloretako arkatzak

Helburu- adina

9-12 urte

→ TESTUINGURUA

Jardueraren helburua da parte-hartzaileei aukera ematea **beldurra eman dieten egoerak partekatzeko eta taldeka irtenbideak aurkitzeko.**

→ GIDOIA

Hainbat GOIren adibideak emango ditugu hasieran, indarkeria mota horiek azaltzeko.

Ondoren, folio bana emango diegu parte-hartzaile guztiei, marraztu edo idatzi dezaten telebistan ikusi dutena, lagun baten bidez jakin dutena edo lehenago deskribatu den GOI egoera bat.

Paperak tolestuta eta kutxa baten barruan daude.

Parte-hartzaileek lau taldeak osatuko dituzte, eta talde bakoitzak paper bat hartuko du. Egoera horretan, laguntzeko moduez pentsatzea eskatuko zaie, horretarako honako galdera hau eginda: nola bilakatu daiteke egoera indarkeriarik gabeko egoera? Nori eskatu ahal zaio laguntza? Eta abar.

Horrez gain, parte-hartzaileei galdetuko diegu GOI egoeraren baten lekuko izan ote diren. **Kontuan izan prestatuta egon behar dugula GOI jasaten ari diren parte-hartzaileen aurrean.**

→ JARRABIDEAK

Honako galdera hauek egin ditzakegu:

- Nola sentitu zara jarduera egitean? Zer izan duzu gustukoena eta zer gutxien gustatu zaizuna?
- Beldurra sentitu al duzu? Zergatik?
- Nesken eta mutilen erreakzioak ezberdinak izan al dira?
- Nori erabaki duzue laguntza eskatzea eta zergatik?
- Indarkeria jasaten ariko bazinete, edo zuen inguruko norbait indarkeria jasaten ariko balitz, jarri ahal izango zinatekete pertsona horiekin harremanetan?
- Nola adierazi ahal izango zenuke gertatzen ari zaizuna diskriminatua izaten edo indarkeria jasaten ariko bazina?

3. jarduera Txotxongiloek istorioa kontatuko dute³ ★★

Jardueraren iraupena guztira

45 minutu
Prestatzea: 5
Egitea: 25
Segimendua: 5

Materialak

- ☐ Galtzerdiak
- ☐ Itsasgarria
- ☐ Eskulanetarako materialak (adibidez, perlak, artilea, hodi-garbitzailea eta abar)

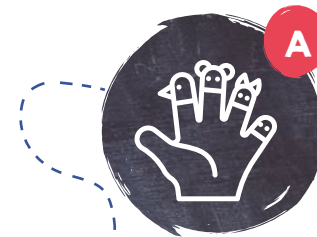

Helburu-
adina
6-8 urte

→ TESTUINGURUA

Jarduera honetan, txotxongiloak sortzeko arte-jarduera gauzatzearekin batera, ipuinak kontatuko dira. Parte-hartzaileek **urduritasunez beteriko egoerak adieraz ditzakete, eta beren buruari edo besteei laguntzeko moduak ezagut ditzakete.**

→ GIDOIA

Parte-hartzaileek beren txotxongilo propioak sortuko dituzte galtzerdiekin, eta bitartetan sarrera txiki bat egingo dugu GOIri buruz.

Parte-hartzaileen arreta pizteko, istorio bat kontatuko dugu pertsonaia ezagunak dituen, eta nabarmenduko dugu fikziozko istorioak, sarritan, egiazko gertakizunetan oinarritzen direla, edo bizitzako egoera errealean bertsio handituak direla.

Ondoren, parte-hartzaileak lau taldeetan banatuko dira, eta horietan banan-banan istorio bat kontatuko dute beren txotxongiloarekin: beste norbait indarkeria jasaten ikusi duten egoeraren bat; beldurra sentitu duten egoeraren bat; edo jarduera honen sarrera laburrean inspiratutako egoeraren bat.

Ondoren, parte-hartzaileek eztabaidatuko dute nola lagundu ahal izango zieten istorioko pertsonari (adibidez, norekin hitz egin beharko luketen laguntza eskatzeko). Horrez gain, eztabaidatu dezakete neskek eta mutilek indarkeria jasaten duten egoerak nola bereizten diren elkarren artean eta zergatik.

³ Compasito, 22. zenbakia; online eskuragarri hemen: <http://www.eycb.coe.int/compasito/>

→ JARRAIBIDEAK

Honelako galdera hauek egin ditzakegu:

- Nola sentitu al zara jarduera egitean?
- Esperientziak ezberdinak al dira parte-hartzaileen generoaren arabera?
- Norekin pentsatu duzue komeniko litzatekeela hitz egitea indarkeria jasanez gero?
- Alderik baldin badago, zein izan daitezke neskak eta mutilak modu ezberdinean tratatzeko arrazoiak?
- Nola ikas dezakezu zeure mugak “defendatzen” eta adierazten edo pentsatzen duzuna esaten diskriminatuta sentitzen bazara edo indarkeria jasaten ari zarela sentitzen baduzu?

4. jarduera Istorioa amaitu ★★ ★

Jardueraren iraupena guztira
50 minutu
Prestatzea: 10
Egitea: 30
Segimendua: 10

Materialak
☐ Istorioen bertsio inprimatua
☐ Papera
☐ Koloretako arkatzak

**Helburu-
adina**
9-12 urte

→ TESTUINGURUA

Jarduera honen helburua **da parte-hartzaileen sormena lantzea arazoak konpontzeko**. Generoan oinarritutako indarkeriari buruzko istorio bati amaiera bilatuz, parte-hartzaileek egoera horiek kudeatzeko zentzua garatuko dute. Agian, horrekin batera, hausnartu beharko litzateke ea generoan oinarritutako indarkeria existitu ere zergatik existitzen den.

→ GIDOIA

Parte-hartzaileei istorio bat kontatuko diegu, amaiera irekita utzita.

Generoan oinarritutako indarkeria mota bat izan behar du gaitzat istorioak. Ondoren, parte-hartzaileei (taldeka edo bakarka) eskatuko diegu amaiera bat marraztu edo pentsatu dezatela, ikasgelako beste kideei kontatu aurretik. Helburua da istorioan aurkeztutako gatazkarentzako irtenbide bat aurkitzea.

Istorioak adibide moduan:

Uxue izebaren urtebetetze-jaian dago. Ondo pasatzen ari da, lehengusu gazteagoekin jolasten. Pixka bat geroago, osaba joan da eta beso bat jarri dio sorbalden inguruan, eta txantxak egiten eta kilimak egiten hasi zaio. Uxuek, egia esan, ez du gustuko; osaba gehiegi hurbildu zaiola uste du. Baina ez daki zer egin, bere osaba baita, eta ziurrenez jatorra izan nahi baitu. Zer egin lezake Uxuek eroso sentitzeko eta egoeraren kontrola berreskuratzeko?

Marian anbizio handiko ikaslea da eta bere ikasgairik gustukoena biologia da. Itsasoko biologia du gustuko eta itsasoarekin lotutako guztia du maite. Agirre jauna haren biologiako irakaslea da, eta itsasoko bizitzari eta biologiari buruz asko daki. Marianek oso gustuko du, eta Agirre jaunak jakin zuenean Marianek itsasoko biologiaren gainean zer nolako interesa zuen, baleei buruzko liburu bat utzi zion. Hilabete bat geroago, Agirre jaunak Mariani eskatu zion ikasgelan gera zedin ikasgaia amaitu ondoren. Marian urduri samar zegoen; izan ere, aurreko asteko eskolan biologia azterketa bat izan zuen, eta litekeena zen zerbait gaizki atera izana erantzunetan. Aldi berean, Marianek bazekien beti izan zituela nota oso onak biologian. Agirre jaunak ikasgelan geratzea zergatik eskatu zion pentsatzen ari zen bitartean, Agirre jauna hurbildu eta galdetu zion ea utzi zion liburua gustuko izan zuen. Bat-batean, Marian oso deseroso eta urduri sentitu zen. Agirre jaunak begiratzen zion modua asko aldatu zen. Ondoren, belauna ukitzen hasi zitzaion. Zure ustez, zer egin beharko luke Marianek une horretan? Zure ustez, nola ari da sentitzen (lotsatuta, beldurtuta, errudun)? Zure ustez, gertakari horri buruz hitz egin beharko luke? Norekin? Zergatik izan daiteke zaila egoera horretan erreakzionatzea (botere-harremanak, beldurra, irakaslea autoritate moduan)?

Jokin eta **Ane** hirugarren mailan daude. Aurten ikasleek ikastaro praktikoak har ditzakete, esaterako, sukaldaritza, aroztegia eta metal-lana, baita jostea ere. Anek aroztegiko eskolan parte hartu nahi du. Bere osaba arotza da eta bere lana gustuko du. Jokinek sukaldaritzako eskolara joan nahi du, etxean sukaldekoa prestatzen laguntzen baitu eta asko disfrutatzen du. Eta, jakina, jatea gustuko du. Ikasgaian zehar, irakaslea Jokin eta Aneri buruz barre egiten hasi da ikaskideen aurrean: "Jokin, ez al duzu uste sukaldaritza neskei utzi behar zaiela? Zer gertatzen zaizu, Jokin? Gurasoek ez al zizuten irakatsi 'egiazko mutil' batek zer egiten duen? Eta, Ane, zer esan dezaket zutaz? Neska moduan, ezin duzu inolaz ere oholekin lan egin, gogorregia da zuretzat. Zer gertatzen zaio gaurko gazteriari?" Nola azaldu diezaioke irakasleari Jokinek eta Anek, zein ikaskideek ere, zer pentsatzen duten iritzi horietaz? Nola adieraz dezakete jokabide hori gaizki dagoela?

→ JARRAIBIDEAK

Honako galdera hauek egin ditzakegu:

- Zer nolako emozio/sentimendu motak sorrarazi dizkizu istorioak?
Nola sentitu zara?
- Erraza edo zaila izan da istorioentzako amaiera bat aurkitzea?
- Irtenbide desberdinak proposatu al dira egoera bakoitzerako? Zer zentzutan? Zergatik? Eztabaidatu proposamenei buruz.
- Parte-hartzaileen erreakzioak zerren arabera dira (adibidez, beren gurasoen iritzia erreproduzitzen dute)?
- Elkarrek aholkuak adostu ditzakezue haur gisa generoan oinarritutako indarkeriari erantzuteko moduei buruz?

Saioaren egitura

Moduluaren izena: Generoan oinarritutako indarkeria

Ikastetxea: _____

Irakaslea, arduraduna: _____

Ikasgela (Ikasturtea eta data): _____

Parte-hartzaileen kopurua: _____

Data: ____/____/____ Iraupena: _____

Aukeratutako jarduerak: _____

Materialak (berrikusiak): ☐ bai ☐ ez

OHARRAK:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Gender ABC proiektuaren

MODULUEN ZERRENDA

Modulu
Lehen
Hezkuntzarako
heziketa

- 01 Gorputzaren segurtasuna / Emakumeen genitalen mutilazioa
- 02 Ahalduntzea eta komunikazio-gaitasunak
- 03 **Generoan oinarritutako indarkeria**
- 04 Generoaren arau sozialak eta estereotipoak
- 05 Giza eskubideak eta haurren eskubideak
- 06 Sexu-orientazioa eta genero-identitatea

Modulu
Bigarren
Hezkuntzarako
heziketa

- 01 Ziber-indarkeria
- 02 Ezkontza goiztiarra eta behartua
- 03 Ahalduntzea eta komunikazio-gaitasunak
- 04 Emakumeen genitalen mutilazioa
- 05 Genero-indarkeria
- 06 Generoko gizarte-arauak eta estereotipoak
- 07 Talde-kohesioa
- 08 Giza eskubideak eta haurren eskubideak
- 09 Bikote barruko indarkeria
- 10 Sexu-orientazioa eta genero-identitatea
- 11 Sexu- eta ugalketa-osasuna eta eskubideak
- 12 Sexu-indarkeria

Dokumentu
laguntzaileak

- 01 Arriskuen ebaluazioa
- 02 Metodologia orokorra
- 03 Glosario orokorra

Ek egindako proiektua:

End FGM
EUROPEAN NETWORK

ASSOCIAÇÃO PARA O PLANEAMENTO DA FAMÍLIA

Europar Batasunak
kofinantzatutako proiektua